

Na COVID willen we een omwenteling !

ACV-Heropstartplan

1 COVID is het resultaat van scheeftrekkingen

COVID vloeit niet voort uit een kortstondige fout. De situatie is het resultaat van een doorgeslagen wereldwijd beleid :

- a. **De onhoudbare groei en het streven naar maximale winst tegen elke prijs** zonder rekening te houden met hoe mensen dit ervaren: onbedoelde negatieve gevolgen voor de maatschappij en voor het milieu, uitputting van de natuurlijke hulpbronnen, een gevoel van onbehagen en spanningen bij de bevolking. We waren verblind en zagen niet dat onze samenlevingen zo kwetsbaar en afhankelijk van elkaar zijn. Een crisis kan op elk moment opdoemen en onze onvoldoende veerkrachtige samenlevingen ondermijnen.
- b. **De onvoldoende gereguleerde economische globalisering**, die ons veel opleverde en die een enorme materiële en menselijke rijkdom kan zijn, kwam de afgelopen decennia maar al te vaak neer op een logica van toenemende concurrentie in plaats van dat ze een verbetering van de mensenrechten en een versterking van de collectieve belangen mogelijk maakte.
- c. **Staatsinterventionisme werd zwartgemaakt**. Er mochten zo min mogelijk regels zijn en de markt moest alle ruimte krijgen. Investerings in openbare diensten en sociale zekerheid moesten ook beperkt worden.
- d. **Het gebrek aan internationale coördinatie** in een tijd waarin onze economie en samenlevingen sterk geglobaliseerd zijn, stelt ons niet in staat om adequaat te reageren op mondiale uitdagingen. De nationalistische reflexen van veel staten verzwakken deze coördinatie nog meer.

2 COVID wijst duidelijk op:

I. **De zwaktes van onze arbeidswereld:**

- 1,6 miljard werknemers, die wereldwijd in de informele economie actief zijn, lopen het risico hun bestaansmiddelen te verliezen. In België gaat het om werknemers zonder papieren, maar ook om werknemers die niet of slechts gedeeltelijk worden aangegeven.
- Werkzoekenden en, meer in het algemeen, mensen die al voor de crisis in precare omstandigheden leefden, verkeren in nog grotere moeilijkheden, nu de voedsel- en sociale en psychologische hulp abrupt werden onderbroken, nu de zieken lange tijd niet meer verzorgd werden omdat ze niet prioritair waren, nu de lockdown het leven nog ingewikkelder maakt als je maar een klein of helemaal geen huis hebt.

- Vele werknemers moeten, net als onze economie, volgens het just-in-time-principe werken. Overmatige flexibiliteit, onzekere statuten, een laag inkomen, weinig zinvol werk, allemaal factoren die hen bij de geringste crisis in moeilijkheden brengen die ze maar moeilijk te boven komen.
- De sociale zekerheid biedt slechts deels een antwoord op deze behoefte aan stabiliteit:
 - De uitkeringen blijven zeer laag;
 - Sommige situaties zijn nog steeds niet gedekt door de sociale zekerheid: kinderopvang, kunstenaars, evenementenmedewerkers, platformwerkers, gepensioneerden die nog aan het werk zijn, uitzendkrachten, mensen zonder papieren;
- De realiteit van tienduizenden mensen die moeite hebben met lezen, schrijven of met administratieve formaliteiten herinnert ons eraan hoe onze complexe wetgeving en de digitalisering heel wat werknemers die er niet in slagen hun rechten te laten gelden, in de kou laat staan.
- Deze realiteit wordt nog versterkt door werkgevers en sociale secretariaten die van deze periode trachten te profiteren om het arbeidsrecht of het recht op privacy te omzeilen.
- Vooral vrouwen worden in deze coronatijd getroffen:
 - ze zijn oververtegenwoordigd in eerstelijnsfuncties waar werknemers overvraagd werden en de grootste gezondheidsrisico's hebben genomen;
 - ze zijn oververtegenwoordigd in deeltijdse banen, wat een nog groter inkomensverlies betekent bij economische werkloosheid;
 - ze zijn oververtegenwoordigd bij eenoudergezinnen;
 - ze zijn oververtegenwoordigd bij slachtoffers van huiselijk geweld, geweld dat tijdens de lockdown is toegenomen

II. De sterktes van onze arbeidswereld

- Ondanks de beperkingen heeft de sociale zekerheid getoond dat ze in staat is armoede tegen te gaan en mensen collectief te beschermen tegen sociale risico's. De sociale zekerheid heeft zich ook snel kunnen aanpassen door de mechanismen (bv. tijdelijke werkloosheid wegens overmacht) bij te sturen en op die manier zo snel mogelijk tegemoet te komen aan de uitdagingen op het terrein.
- Ons gezondheidszorgsysteem en de essentiële sectoren bleven allemaal functioneren. De werknemers hebben er bewezen dat zij de meerwaarde zijn van dit systeem. Ze hebben blijk gegeven van een uitzonderlijk organisatietalent en een grote flexibiliteit in onvoorziene omstandigheden.
- De werknemers hebben kunnen merken dat het een voordeel is om werknemersvertegenwoordigers in hun onderneming te hebben die waken over hun veiligheid op het werk, hun welzijn, hun inkomen en hun werk.

3 COVID zal nog lang gevolgen hebben

- door de resem aan ondernemingen met sluitingen, herstructureringen en sociale conflicten;
- door wereldwijde problemen met voedselbevoorrading;
- door de isolering van werknemers die de hele dag in hun eentje aan hun pc-scherm gekluisterd zitten;
- met nog meer vragen over de zin van hun werk;
- met veel vragen over de rol van een vakbeweging in een maatschappij die nog gedeeltelijk in lockdown is. Hoe collectieve acties voeren die het verschil maken? Hoe telewerkers bereiken?, ...

4 COVID mag geen crisis zijn. De economische heropstart moet een ommekeer mogelijk maken.

Dit zijn de vaststellingen. Wat doen we er echter mee? De heropstart na deze periode van COVID moet leiden tot een wereld die rechtvaardiger, gelijkjer, groener en leefbaarder is. In de WG Economie wordt gewerkt aan een ACV-visie rond die heropstart. Zes belangrijke assen werden gedefinieerd. In fiches zullen de belangrijkste elementen uitgewerkt worden (zie 5).

4.1 Werknemers en zelfstandigen/werkers vormen het hart van de economie en verdienen respect en bescherming

Dankzij de inzet van werknemers in de zorg, in de land- en tuinbouw, de logistiek, het onderwijs en de essentiële industriële sectoren kon ons land de voorbije maanden blijven functioneren. Werknemers houden ook in betere tijden de economie draaiende en verdienen daarvoor het nodige **respect**. In de eerste plaats door zoveel mogelijk **veilige en gezonde arbeidsvoorwaarden** te garanderen. Teveel werden werknemers onder druk gezet om toch te werken wanneer dat niet het geval was. Of ze moesten telehuiswerken onder ergonomisch onverantwoorde omstandigheden. Telehuiswerk en werken op afstand is een blijver; daarom moeten er in het sociaal overleg betere afspraken gemaakt worden over de voorwaarden om dit onder goede omstandigheden te laten verlopen en moeten bestaande afspraken over een correcte vergoeding van kosten beter nageleefd worden.

Respect betekent ook een **correcte verloning**. De werknemers die het land recht hielden hebben dikwijls de laagste lonen. De verhouding tussen geleverde prestatie en inkomen zit duidelijk scheef aan de onderkant van de loonladder. De Wet van 1996 is echter zo star en beknottend dat van vrije loononderhandelingen die deze situatie kunnen rechttrekken in België geen sprake meer is. De Wet op de loonmatiging van 2017 moet geschrapt worden, alsook de bindende elementen uit de wet van 1996 worden.

Bescherming van werknemers betekent ook een **goede sociale bescherming voor alle werknemers**, onder welk statuut ook ze aan de slag zijn. Elke vorm van tewerkstelling moet op een rechtvaardige manier bijdragen. Dit betekent een **halt aan de loonoptimalisatie** via beloningsvormen zonder of met verminderde SZ-bijdragen. Het gat in de financiering veroorzaakt door de taks-shift van de regering Michel, moet met **alternatieve inkomsten** gedicht

worden. Prioritair moet de evenwichtsdotatie na 2020 geregeld worden. Volwaardige sociale bescherming betekent ook dat **sociale minima boven de armoededrempel** liggen.

Sociale bescherming maakt deel uit van de 'Waardig Werk'-agenda van de IAO, die geldt voor alle werknemers, ook voor werknemers in de informele sector en in het bijzonder voor werknemers zonder verblijfsvergunning. Omdat misbruik en uitbuiting van werknemers hier het grootst is, is dringende actie nodig om de sociale rechten van deze groep beter te beschermen.

Respect betekent ook kansen geven en kansen krijgen. Onze samenleving kent een diepgeworteld probleem van discriminatie van medeburgers met buitenlandse roots, ook als België reeds meerdere generaties hun enige vaderland is. Uiteindelijk ondergraaft die discriminatie ons welvaartsmodel zelf, want geen enkele samenleving kan het zich veroorloven een steeds groter wordende groep jonge talenten enkel een derderangsrol te gunnen. Dit is niet alleen economische verkwisting, maar vooral een ondergraving van de basiswaarden van onze samenleving gebaseerd op het christendom en de verlichting.

De **gezondheidszorg moet op federaal niveau versterkt worden en er is dringend een kostenefficiënte financiering nodig** om onnodige medisch-technische prestaties terug te dringen, de kostprijs van de medicijnen te verminderen en de niet te verantwoorden loonspanning tussen diverse categorieën van zorgverstrekkers terug te schroeven.

4.2. De maatregelen voor de heropstart moeten passen binnen het kader van de 'Green Deal' en de rechtvaardige transitie

De Europese Commissie lanceerde in december 2019 de **Green Deal** en op 27 mei 2020 het **'Next Generation EU' plan**. Daarin neemt de Commissie de juiste wissels op de toekomst door de plannen voor een rechtvaardige transitie naar een digitale, circulaire en klimaatneutrale economie een boost te geven. Die plannen moeten het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen tegen 2030 ondersteunen. Voor heel wat DO-doelstellingen moeten België en de EU evenwel nog een cijfermatig toetsbaar objectief vastleggen.

Ons land kan enkel de vruchten plukken van de Europese investeringsplannen als alle regio's en de federale overheid een eigen sterk relance-investeringsplan opmaken. De overheid zet hierbij de bakens uit voor de industrie van morgen die de transitie moet bewerkstelligen. **Prioritaire sectoren** zijn : duurzaam transport, energie-arme en klimaatneutrale woningen en bedrijfsgebouwen, en een ééngemaakt Europees energienetwerk zodat het potentieel van de hernieuwbare energie ten volle gebruikt wordt. Interfederale samenwerking is hierbij cruciaal.

Dit vergt ook een innovatiebeleid en een industrieel beleid op Europees, federaal en regionaal niveau, dat de weg plaveit voor de industriële knowhow en de maakbedrijven die we nodig hebben in de circulaire en klimaatneutrale economie van morgen. Dit industrieel beleid houdt rekening met de noodzaak van betrouwbare toeleveringsketens, waardoor voor sommige strategische sectoren relocatie binnen de eenheidsmarkt nodig is.

Productnormen met ambitieuze ecologische standaarden bepalen wat er nog op de eenheidsmarkt verkocht kan worden. Een langere garantieperiode, het stopzetten van de geprogrammeerde veroudering, een productontwerp dat herstelling mogelijk maakt en de beschikbaarheid van vervangstukken zorgen voor een gevoelige verlenging van de levensduur van producten. Indien onze handelspartners de hoge klimaatvereisten niet halen garandeert **een CO2-grenstaks een gelijk speelveld**.

De overheid heeft zelf het goede voorbeeld door **ethische, sociale en milieuclausules bij openbare aanbestedingen** een belangrijke plaats te geven.

Vele tienduizenden werknemers zullen hun job verliezen de komende periode. Overheid én sociale partners maken werk van een **opleidingsplan** om hen nieuwe kansen te geven in de sectoren van de toekomst. Hierbij spelen de sectorale vormingsfondsen een sleutelrol. Dit opleidingsplan moet een bijzondere aandacht hebben voor de werknemers die ook voor de coronacrisis te weinig kansen kregen op de arbeidsmarkt. Voor vorming op bedrijfsniveau is een **stringenter kader** nodig, zodat elke werknemer een afdwingbaar recht op vorming krijgt.

Aan de **financiële steunmaatregelen** die de ondernemingen van de overheid krijgen om hun overlevingskansen op middellange termijn te garanderen moeten **duidelijke voorwaarden**¹ gekoppeld worden. Iedere onderneming waarvoor de overheid een versterking van het kapitaal voorziet moet een **duurzame transitiestrategie** uitwerken, waarbij de syndicale overlegorganen inspraak hebben. Indien de overheidsparticipaties substantieel zijn moet de **overheid een actieve aandeelhouder** zijn die haar stem in de Raad van Bestuur aanwendt om de onderneming voluit de weg van de rechtvaardige transitie in te laten slaan.

4.3. Een sterke en efficiënte overheid én het sociaal overleg in de cockpit

Voor de heropstart speelt de **overheid** een **cruciale rol**. Zij zet de bakens uit voor de duurzame transitie. Slagvaardigheid is cruciaal. Dit vergt een grondige **oefening om de efficiëntie van ons overheidsapparaat te verbeteren**. Ons land heeft nood aan een **voldragen federale staatsstructuur** met **herverdelingsmechanismen op het hoogste niveau** en een transparante bevoegdheidsverdeling (gebaseerd op het subsidiariteitsprincipe). Door de versnippering doorheen de opeenvolgende staatshervormingen is de bevoegdheidsverdeling in ons land een ware lappendeken geworden waar een kat haar jongen niet in terugvindt. Er zijn voorbeelden genoeg van efficiënt georganiseerde federale staten, waar inspiratie uit gehaald kan worden. Herfederalisering mag daarbij geen taboe zijn.

Vele **publieke diensten** werden in de voorbije jaren van begrotingsgestrengheid verzwakt of kregen nooit de middelen die ze nodig hebben. De **ouderenzorg** en het **preventief gezondheidsbeleid** waren totaal niet voorbereid op de pandemie die ons leven dooreengeschied heeft. **Openbare vervoersbedrijven** moeten zich staande houden onder een voogdijoverheid die nauwelijks interesse heeft voor hun cruciale rol in een duurzaam georganiseerde mobiliteit. Liberale politici zwaaien met het zagezegde te grote overheidsbeslag, terwijl de OESO *Better Life Index* overduidelijk aantoont dat de gelukkigste mensen wonen in landen waar de overheid haar rol als herverdelers van welvaart en aanbieder van publieke diensten het sterkst opneemt.

De **sturende overheid** laat alle ruimte aan het **sociaal overleg**. Dit sociaal overleg moet zijn autonomie kunnen behouden : overleg moet vrij zijn, zonder overheidsinmenging en de overheid moet het resultaat van het overleg valoriseren.

Een **goed gefinancierde overheid met voldoende ruimte om te investeren** is dus heel belangrijk. Zeker in deze tijden met een economisch herstel van vele jaren dat voor ons ligt. Toch zal de **opschorting** van de regels van het **Stabiliteits- en Groeipact (SGP)** omwille van de pandemie wellicht **heel tijdelijk** zal zijn.. De Europese **begrotingsregels** zijn **onnodig streng** op het vlak van

¹ Andere voorwaarden zijn : toekomstige winsten dienen in eerste plaats voor terugbetaling overheidsparticipatie; beperking bonussen management en kader; geen fiscale constructies via belastingparadijzen, ook niet via Europese.

toegelaten overheidsschuld en begrotingssaldo en moeten daarom gewijzigd worden. Het sleutelcriterium moet **'een houdbare overheidsschuld'** zijn². Dit is het geval als de som van de economische groei en de inflatie groter is dan de intrestvoet. Terwijl voor het SGP de brutoschuld van de overheid doorslaggevend is, is de nettoschuld die van de brutoschuld de waarde van de financiële activa in handen van de overheid en de publieke infrastructuur aftrekt, veel relevanter.

De **schuld aangegaan om ons uit het pandemie-moeras** te trekken mag de opdracht van overheidssanering die zich reeds voor de crisis aandienende, niet nog zwaarder maken. Zoniet dreigt de economische motor slechts heel moeizaam of niet meer aan te slaan. De **coronaschuld** moet een afzonderlijk statuut krijgen waardoor ze in principe **telkens opnieuw vernieuwd** kan worden³. Doordat de leningen gezamenlijk door de EU namens de lidstaten aangegaan wordt, blijft de intrestvoet heel laag.

4.4. Rechtvaardige fiscaliteit

Een **herverdelende en dus progressieve fiscaliteit** is de basis voor een **inclusieve samenleving**. Wie werkt wordt beloond, maar ieder draagt naar de omvang van zijn totale inkomen, uit arbeid én vermogen, bij aan het welzijn van allen. Het huidig Belgisch belastingsysteem is een **onnodig complex kluwen** met teveel achterpoortjes voor de grootste verdieners en de ondernemingen. Het ongebreideld gebruik van de éénpersoonsvennootschap door vrije beroepen, schijnzelfstandige kaderleden en bedrijfsleiders, holt de progressiviteit sterk uit. Cijfers bevestigen dat België elk jaar 30,4 miljard euro misloopt door belastingontwijking. Ook door de onderbezetting van de fiscale inspectiediensten loopt ons land ettelijke miljoenen aan belastinginkomsten mis. Een **grondige reshuffle van ons belastingsysteem** kan bijdragen tot het vertrouwen van de burger in de overheid en van de burgers onderling.

Verpakt als 'taks-shift' voerde de regering Michel een 'taks-cut' door die de overheidsinkomsten sterk onder druk zet. Dit moet gecorrigeerd worden door de lagere belasting op arbeid te compenseren met **rechtvaardige vermogens(inkomsten)belastingen en meer milieubelastingen** om de transitie te bespoedigen waarbij :

- ... alle soorten **vermogensinkomsten op gelijkwaardige manier** behandeld worden: inkomen uit onroerend goed, inkomen uit diverse financiële activa, meerwaarden op alle activa;
- ... voor onroerend goed de **reële huuropbrengst** de bruto belastingbasis vormt

Een **coronacrisis vermogensbelasting** zorgt er voor dat de impact van de coronacrisis niet volledig doorschuift naar de toekomstige generaties. De werkenden, en daaronder vooral zij met de laagste inkomens, kenden immers het grootste inkomensverlies tijdens de coronapandemie.

Meer milieubelastingen zijn mogelijk via **rekeningrijden, BTW op vliegtuigtickets en accijnzen op kerosine, op voorwaarde dat de arbeidsvoorwaarden van de werknemers in deze sectoren niet verslechteren**. Voor de laagste inkomens moeten basisbehoeften als energie of mobiliteit voor de laagste inkomens evenwel altijd gegarandeerd toegankelijk blijven, zoals de sDGs vereisen. Een milieuvriendelijke **woningfiscaliteit** geeft een fiscaal voordeel aan eigenaars van woningen

² De EC houdt momenteel een evaluatie van de begrotingsregels van het SGP. Het is daarom een goed moment om samen met het EVV nu in te zetten op wijzigingen, waarvoor geen Verdragswijziging nodig is, zoals bijv. het 6- en 2-pack

³ Economen spreken van de *monetarisering* van overheidsschulden

met de beste energieprestaties. Subsidies voor investeringen in duurzame verwarming of interestsubsidies voor eco-kredieten, moedigen investeringen die de energieprestatie verbeteren aan. De ondersteuningsmaatregelen moeten prioritair naar de zwakke inkomenscategorieën gaan (waaronder de huurders) zodat iedereen op faire wijze kan inspelen op de ecologische transitie.

Ons land moet een voortrekkersrol voor de invoering van **een taks op digitale platformen op basis van hun omzet**⁴ spelen. Op Europees niveau wordt de unitaire vennootschapsbelasting via 'land per land'-rapportering ingevoerd en de erg schadelijke belastingontwijking via Europese belastingparadijzen (Ierland, Nederland, Malta, Cyprus, ..) aangepakt. Een gemeenschappelijke geconsolideerde vennootschapsbelasting (CCCTB) zorgt voor een verdere terugdringing van de onderlinge belastingcompetitie die tot een steeds lagere vennootschapsbelasting leidt.

4.5. Via inspraak en participatie in de onderneming zitten werknemers mee aan het stuur van de transitie

De transitie moet waargemaakt worden in elke onderneming. Het laatste ACV Congres deed hierover belangrijke uitspraken. **In** elk bedrijf of organisatie moet een **transitieplan** komen dat een vast en verplicht onderdeel wordt van de sociale dialoog. Dit is een kans om niet-duurzame kosten (materialen, grondstoffen, energie, transport en afval) te verminderen. Instrumenten om hiertoe te komen zijn de verplichte klimaat- en milieu-informatie en een publieke klimaat- en milieubalans (KL 21c). Het duurzaam maken van de bedrijfsmobiliteit moet aanzienlijk sneller gaan door een **globaal mobiliteitsplan** goed te keuren met alle betrokken actoren. **De fiscale regimes voor salariswagens worden stapsgewijs afgeschaft** en er moet gebruik worden gemaakt van de nieuwe wettelijke mogelijkheid om ze om te zetten in een mobiliteitsbudget. Het mobiliteitsdebat overstijgt uiteraard het niveau van het bedrijf. Duurzame (woon-werk)mobiliteit is enkel mogelijk mits een goede lokale en regionale meerjarenplanning in een omvattende visie over de ruimtelijke ordening. Als belangrijke betrokken partij is de adviserende stem van de sociale partners onontbeerlijk bij de beleidsplanning op deze niveaus.

In de meeste ondernemingen bepalen aandeelhouders exclusief welke strategie een bedrijf volgt. Zeker in beursgenoteerde ondernemingen gaat kortetermijnwinst dikwijls voor op lange termijn leefbaarheid en stelt men zich over de langetermijnstrategie voor een meer duurzame wijze van produceren van goederen en diensten veel te weinig vragen. Daarom willen we een debat over betere inspraak en participatie of democratie op de werkvloer. Dit debat moet ook gevoerd worden voor ondernemingen waar er geen syndicale overlegorganen actief zijn.

4.6. Uitwassen van de globalisering corrigeren

De kwetsbaarheid van de geglobaliseerde toeleveringsketens is één van de voornaamste oorzaken van het paniekvoetbal inzake beschermingsmiddelen aan het begin van de pandemie én verklaart mee de economische terugval en de moeizame opstart in heel wat sectoren. **Relocalisatie** van sommige strategische productieketens dient daarom overwogen te worden. De **'korte keten strategie'** voor landbouw- en voedingsproducten⁵, die de Europese Commissie in de Green Deal reeds naar voor schoof, wordt onverkort uitgevoerd.

⁴ Zie wetsvoorstel Roel Deseyn (DG april 2020)

⁵ 'Farm to fork'

Werknemers moeten er mee op kunnen toezien dat er in heel de toeleveringsketen onder sociaal en ecologisch verantwoorde omstandigheden gewerkt wordt. **Wettelijk verplichte ketenzorg** waarin de **vakbonden een centrale rol** toebedeeld krijgen, moet hiertoe dringend op Belgisch en Europees niveau ingevoerd worden.

Een meer duurzame globalisering heeft ook **consequenties voor het EU-handelsbeleid**. In de impactanalyses van handelsakkoorden moet de CO2-impact van het goederentransport systematisch verrekend worden. De **milieu-, arbeids- en mensenrechtenclausules in handels- en investeringsakkoorden** worden **daadwerkelijk afdwingbaar** gemaakt. Tenslotte moet er veel sterker ingezet worden op de **bevordering van de regionale integratie**.